

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

ANTONIO TIZZANO

της 25ης Σεπτεμβρίου 2003¹

1. Με διάταξη της 5ης Ιουλίου 2002, το tribunal d'instance de Vienne (Γαλλία) (στο εξής: tribunal de Vienne) υπέβαλε στο Δικαστήριο τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη² (στο εξής: οδηγία ή οδηγία 87/102).

κατά του δανειολήπτη καταναλωτή, και τούτο παρά την εκπνοή της αποκλειστικής προθεσμίας των δύο μηνών που προβλέπεται, εν προκειμένω, από το ισχύον εθνικό δίκαιο.

I — Το νομικό πλαίσιο

Οι κοινοτικές διατάξεις

2. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ'ουσίαν, να μάθει ποιες υποχρεώσεις σχετικά με την ενημέρωση του καταναλωτή επιβάλλει η οδηγία σ' έναν πιστωτικό οργανισμό όταν το δάνειο συνίσταται στο άνοιγμα πιστώσεως τμηματικώς χορηγούμενης, μαζί με πιστωτική κάρτα, εξοφλητέας με μηνιαίες δόσεις και με κυμαινόμενο επιτόκιο. Ζητείται επιπλέον από το Δικαστήριο να εξακριβώσει αν το θεσπισμένο με την οδηγία σύστημα προστασίας των καταναλωτών επιβάλλει ή επιτρέπει στα εθνικά δικαστήρια να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως την τυχόν μη τήρηση αυτών των υποχρεώσεων ενημερώσεως, στο πλαίσιο αγωγής επί πληρωμή ασκηθείσας από τον δανειοδότη οργανισμό

3. Η οδηγία 87/102 έχει ως αντικείμενο την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών όσον αφορά τον τομέα της καταναλωτικής πίστης, και τούτο προκειμένου να εξαλειφθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών φορέων (δεύτερη αιτιολογική σκέψη), διασφαλίζοντας έτσι τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς καταναλωτικής πίστης (τέταρτη αιτιολογική σκέψη).

4. Σύμφωνα με το άρθρο 1 της ανωτέρω οδηγίας, η τελευταία εφαρμόζεται επί των «συμβάσεων πίστωσης», δηλαδή των συμβάσεων δυνάμει των οποίων «ένας πιστωτικός φορέας χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει σε καταναλωτή πίστωση με τη μορφή προθεσμίας πληρωμής, δανείου ή οποιασδήποτε άλλης παρόμοιας χρηματοδοτικής διευκόλυνσης».

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

2 — ΕΕ L 42, σ. 48, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 90/88/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Φεβρουαρίου 1990 (ΕΕ L 641, σ. 14).

5. Η οδηγία θεσπίζει, στο μέτρο που κάτι τέτοιο παρουσιάζει ενδιαφέρον για την υπό κρίση περίπτωση, ένα εναρμονισμένο σύστημα πληροφοριών που πρέπει να παρέχονται στον καταναλωτή όσον αφορά την καταναλωτική πίστη, προβλέποντας ότι τόσο στη σχετική διαφήμιση (άρθρο 3) όσο και στο σχετικό έγγραφο με το οποίο υποχρεωτικώς συνάπτεται η σύμβαση πιστώσεως για καταναλωτικούς σκοπούς (άρθρο 4) πρέπει να περιλαμβάνονται συγκεκριμένα στοιχεία.

6. Ειδικότερα, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4, παράγραφος 2,

«Στην έγγραφη σύμβαση αναφέρεται:

- α) το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο·
- β) οι προϋποθέσεις τυχόν τροποποίησης του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου.

[...]

Σε περιπτώσεις που δεν είναι δυνατό να αναφέρεται το συνολικό ετήσιο πραγμα-

τικό επιτόκιο, θα παρέχονται στον καταναλωτή οι σχετικές πληροφορίες στην έγγραφη σύμβαση. Οι πληροφορίες αυτές θα περιλαμβάνουν τουλάχιστον τα στοιχεία που προβλέπονται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση».

7. Αυτό το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο (στο εξής: ΣΕΠΕ) είναι, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο ε', «το συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή, εκφραζόμενο ως ετήσιο ποσοστό του ποσού της παρεχόμενης πίστωσης και υπολογιζόμενο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1α της παρούσας οδηγίας».

8. Στο μέτρο που κάτι τέτοιο παρουσιάζει ενδιαφέρον για την υπό κρίση περίπτωση, το άρθρο 1α, παράγραφος 1, προβλέπει ότι:

«1. α) Το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο μιας πίστωσης είναι το επιτόκιο που εξισώνει, σε ετήσια βάση, τις παρούσες αξίες του συνόλου των μελλοντικών ή των τρεχουσών υποχρεώσεων (δανείων, εξοφλήσεων και επιβαρύνσεων) που έχουν αναληφθεί από τον δανειστή και τον δανειζόμενο καταναλωτή, όπως υπολογίζεται σύμφωνα με τον μαθηματικό τύπο που περιέχεται στο παράρτημα II.

[...]

9. Πάντα σχετικά με τον ορισμό του ΣΕΠΕ και του τρόπου υπολογισμού του,

και φυσικά καθόσον αφορά την υπό κρίση περίπτωση, το άρθρο 1α, παράγραφος 6, ορίζει επιπλέον ότι:

Ωστόσο στις πιστώσεις αυτές εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 6·

[...]

«Στις συμβάσεις πίστωσης, οι οποίες περιέχουν ρήτρες δυνάμει των οποίων είναι δυνατό να μεταβληθεί το επιτόκιο και το ποσό ή το επίπεδο άλλων επιβαρύνσεων που συμπεριλαμβάνονται στο συνολικό ετήσιο επιτόκιο αλλά δεν μπορούν να προσδιοριστούν επακριβώς τη στιγμή του υπολογισμού του, ο υπολογισμός του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου γίνεται με την προϋπόθεση ότι το επιτόκιο και τα λοιπά έξοδα παραμένουν σταθερά ως προς το αρχικό τους επίπεδο και ισχύουν καθ' όλη τη διάρκεια της πιστωτικής σύμβασης».

11. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 6:

«1. Ανεξάρτητα από την εξαίρεση που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο ε', όταν υπάρχει σύμβαση μεταξύ πιστωτικού ή χρηματοοικονομικού ιδρύματος και ενός καταναλωτή για τη χορήγηση πίστωσης υπό μορφή προκαταβολής σε τρεχούμενο λογαριασμό, πλην των λογαριασμών πιστωτικής κάρτας, ο καταναλωτής πρέπει να ενημερώνεται κατά τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης, ή νωρίτερα:

10. Το περιεχόμενο αυτών των υποχρεώσεων ενημέρωσης ορίζεται από το άρθρο 2, παράγραφος 1, δυνάμει του οποίου, ειδικότερα, οι διατάξεις της οδηγίας δεν εφαρμόζονται:

— για το τυχόν ανώτατο όριο της πίστωσης,

«[...]

— για το ετήσιο επιτόκιο και τις επιβαρύνσεις που ισχύουν από το χρόνο σύναψης της σύμβασης καθώς και για τους όρους με τους οποίους μπορούν να τροποποιηθούν,

ε) στις συμβάσεις πίστωσης με τη μορφή προκαταβολών σε τρέχοντα λογαριασμό που χορηγούνται από πιστωτικό ή χρηματοοικονομικό ίδρυμα, εκτός των λογαριασμών πιστωτικής κάρτας.

— για τη διαδικασία λύσης της σύμβασης. Οι πληροφορίες αυτές επιβεβαιώνονται εγγράφως.

2. Εξάλλου, κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, ο καταναλωτής πληροφορείται αμέσως κάθε τυχόν μεταβολή που επέρχεται στο ετήσιο επιτόκιο ή στις συναφείς επιβαρύνσεις. Οι πληροφορίες αυτές είναι δυνατό να παρέχονται σε ανάλυση του λογαριασμού ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο αποδεκτό στα κράτη μέλη.

[...]

12. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο της 15, η οδηγία «δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ αυστηρότερες διατάξεις για την προστασία των καταναλωτών, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις τους δυνάμει της Συνθήκης».

Οι εθνικές διατάξεις

13. Σύμφωνα με το γαλλικό δίκαιο, η καταναλωτική πίστη διέπεται από το κεφάλαιο I, τίτλος I, βιβλίο III, του code de la consommation (κώδικας καταναλωτή, στο εξής: κώδικας).

14. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου L. 311-8, οι συμβάσεις πιστώσεως συνάπτονται σύμφωνα με τους όρους που περιλαμβάνονται σε προκαταρκτική προσφορά, αντίτυπο της οποίας παραδίδεται εις διπλούν στον δανειολήπτη, και στην οποία πρέπει να διευκρινίζονται, στο μέτρο που αφορά την υπό κρίση περι-

πτωση, το ποσό της πιστώσεως, το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο της, καθώς και το σύνολο των κατ' αποκοπήν επιβαρύνσεων που ζητούνται πλέον των τόκων (άρθρο L-311-10).

15. Σύμφωνα με το άρθρο L. 311-33, ο δανειοδότης που χορηγεί πίστωση χωρίς να έχει υποβάλει στον δανειολήπτη προκαταρκτική προσφορά σύμφωνη προς τις προδιαγραφές αυτές δεν δικαιούται να απαιτήσει τόκους. Επομένως, ο δανειολήπτης είναι υπόχρεος μόνο για την επιστροφή του κεφαλαίου.

16. Δυνάμει του άρθρου L. 311-9, η διάρκεια των συμβάσεων που έχουν ως αντικείμενο «το άνοιγμα πιστώσεως συνυπομένου ή μη από τη χρήση πιστωτικής κάρτας, [η οποία] παρέχει στον δικαιούχο τη δυνατότητα να λαμβάνει τμηματικώς, σε ημερομηνίες της επιλογής του, το ποσό της παρασχεθείσας πιστώσεως»³, είναι ετήσια, δυνάμει να ανανεώνεται. Στην περίπτωση αυτή, η μνημονεύμενη στο άρθρο L. 311-8 προκαταρκτική προσφορά είναι υποχρεωτική μόνον όσον αφορά το αρχικό ποσό, υπό την επιφύλαξη της υποχρεώσεως που φέρει ο δανειοδότης να δηλώσει, τρεις μήνες πριν από την εκπνοή του χρόνου της κανονικής διάρκειας της συμβάσεως, τους όρους ανανεώσεως αυτής.

17. Σύμφωνα με το άρθρο L. 311-37 του κώδικα, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, «οι εκ της εφαρμογής του παρόντος κεφαλαίου διαφορές εκδικάζονται από tribunal d'instance (πρωτοδικείο). Οι εκδικαζόμενες

3 — [Υποσημείωση που δεν ενδιαφέρει το ελληνικό κείμενο].

υπ' αυτού αγωγές πρέπει να ασκούνται, άλλως υφίσταται απώλεια του σχετικού δικαιώματος, εντός δύο ετών από της επελεύσεως της γενεσιουργού αυτών αιτίας [...]⁴.

II — Πραγματικά περιστατικά και προδικαστικά ερωτήματα

18. Κατ' εφαρμογήν της συναφθείσας την 1η Ιουλίου 1993 συμβάσεως, η Cofinoga Mérygnac SA (στο εξής: Cofinoga) άνοιξε για λογαριασμό του S. Sachithanathan πίστωση, χορηγούμενη τμηματικώς, καταβλητέα τμηματικώς, μαζί με πιστωτική κάρτα, και εξοφλητέα με μηνιαίες δόσεις και με κυμαινόμενο επιτόκιο.

19. Η σχετική σύμβαση, που ήταν διαρκείας ενός έτους, ανανεώθηκε αρκετές φορές. Όπως προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής, το έγγραφο με το οποίο η Cofinoga υπενθύμιζε κάθε έτος στον δανειολήπτη τους όρους ανανεώσεως της συμβάσεως, τρεις μήνες πριν από τη λήξη της σύμφωνα με το άρθρο L. 311-9 του κώδικα (βλ. ανωτέρω σημείο 16), μηνιόεννε μόνον το μηνιαίο συνολικό πραγματικό επιτόκιο που ίσχυε κατά τον μήνα αποστολής του σχετικού εγγράφου. Αντι-

θέτως, δεν αναφερόταν το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο (ΣΕΠΕ, βλ. ανωτέρω σημεία 7 και 8) που ίσχυε κατά την ανανέωση της συμβάσεως.

20. Επειδή δεν καταβάλλονταν οι σχετικές μηνιαίες δόσεις, η Cofinoga όχλησε, στις 19 Ιουνίου 2000, τον δανειολήπτη ζητώντας του να καταβάλει το υπόλοιπο της οφειλομένης πιστώσεως. Καθώς δεν ικανοποιήθηκε, η Cofinoga ενήγαγε, στις 19 Νοεμβρίου 2001, τον S. Sachithanathan ενώπιον του tribunal de Vienne ζητώντας να υποχρεωθεί αυτός να της καταβάλει τα οφειλόμενα ποσά, εντόκως μετά των σχετικών χρηματικών ποινών. Ο εναγόμενος δεν εμφανίστηκε.

21. Κρίνοντας ότι για την επίλυση της εκκρεμούσης ενώπιόν του διαφοράς απαιτούνταν η ερμηνεία ορισμένων διατάξεων της οδηγίας 87/102, το εθνικό δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν οι οδηγίες του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 1986 [87/102/ΕΟΚ] και της 22ας Φεβρουαρίου 1990 [90/88/ΕΟΚ] την έννοια ότι επιβάλλουν στα εθνικά δικαστήρια να ερμηνεύουν το εθνικό δίκαιο κατά τρόπο ώστε να υποχρεώνονται οι οργανισμοί που παρέχουν καταναλωτικά δάνεια να θέτουν εγγράφως υπόψη του δανειολήπτη-καταναλωτή το ισχύον [ΣΕΠΕ] πριν από κάθε ανανέωση ανανεώσιμης συμβάσεως πιστώσεως, παρεχομένης τμηματικώς και με κυμαινόμενο επιτόκιο;

4 — Πρέπει να σημειωθεί ότι, με το άρθρο 16-Π-1 του νόμου 2001-1168 της 11ης Δεκεμβρίου 2001 (JORF αριθ. 288 της 12ης Δεκεμβρίου 2001, σ. 19703), η δεύτερη φράση του άρθρου L. 311-37 έχει συμπληρωθεί ως εξής όσον αφορά τις συναφθείσες μετά τη δημοσίευσή του εν λόγω νόμου συμβάσεις (βλ. άρθρο 16-Π-3): «οι αγωγές επί πληρωμή που έχουν ασπείθει ενώπιον αυτού λόγω μη εκπληρώσεως των υποχρεώσεων του δανειολήπτη πρέπει να καταπίθενται εντός δύο ετών από την επέλευση της γενεσιουργού αιτίας, άλλως υφίσταται απώλεια του σχετικού δικαιώματος» (οι υπογραμμισθείσες φράσεις σκοπούν στο να τονιστούν οι προσθήκες).

2) Έχουν οι εν λόγω οδηγίες την έννοια ότι επιβάλλουν στα εθνικά δικαστήρια να ερμηνεύουν το εθνικό δίκαιο κατά τρόπο ώστε να υποχρεώνονται οι οργανισμοί που παρέχουν καταναλωτικά δάνεια να θέτουν υπόψη του ίδιου καταναλωτή, πριν από κάθε ανανέωση μιας τέτοιας συμβάσεως, τη ρήτρα περί διακυμάνσεως του εν λόγω [ΣΕΠΕ];

3) Έχουν οι εν λόγω οδηγίες την έννοια ότι το αρμόδιο δικαστήριο πρέπει να επιλέξει την ερμηνεία του εθνικού δικαίου που του επιτρέπει να δεχθεί λόγο αντλούμενο από τον παράνομο χαρακτήρα της συνάψεως ή της ανανέωσης συμβάσεως καταναλωτικού δανείου, όπως είναι η παράλειψη μνείας του [ΣΕΠΕ], είτε κατόπιν προβολής του λόγου αυτού από τον καταναλωτή είτε αυτεπαγγέλτως, άνευ χρονικού περιορισμού, στο πλαίσιο διαφοράς προκύψασας από αγωγή επί πληρωμή ασκηθείσα από τον δανειοδότη οργανισμό;

4) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, έχουν οι εν λόγω οδηγίες την έννοια ότι επιβάλλουν στο δικαστήριο να επιλέξει την ερμηνεία του εθνικού δικαίου η οποία του επιτρέπει να μην εφαρμόζει διάταξη του εθνικού δικαίου του που απαγορεύει στον καταναλωτή να προβάλει ή στον δικαστή να δεχθεί αυτεπαγγέλτως λόγο αντλούμενο από τον παράνομο χαρακτήρα της συνάψεως ή της ανανέωσης συμβάσεως καταναλωτικού δανείου, μετά τη λήξη προθεσμίας, προβλεπόμενης κατά παρέκκλιση από το κοινό δίκαιο, καθόσον τούτο θα συνιστούσε κατ' εξαίρεση περιορισμό του δικαιώματος του καταναλωτή να ζητήσει έννομη προστασία

και θα έθιγε την αποτελεσματικότητα της παρεχομένης σ' αυτόν προστασίας;»

22. Κατά τη διάρκεια της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας, κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις η Cofinoga, η Γαλλική Κυβέρνηση, η Βελγική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Επιτροπή.

III — Νομική ανάλυση

Επί του πρώτου και του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

Θέση των διαδίκων

23. Με τα δύο πρώτα ερωτήματα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να μάθει αν η οδηγία 87/102 του επιβάλλει να ακολουθήσει την ερμηνεία του εθνικού δικαίου κατά την οποία σε κάθε ανανέωση συμβάσεως έχουσας ως αντικείμενο το άνοιγμα πιστώσεως, χρησιμοποιώντας τμηματικώς, μαζί με πιστωτική κάρτα, και εξοφλητέας με μηνιαίες δόσεις και με κυμαινόμενο επιτόκιο, ο δανειοδότης υποχρεούται να ενημερώνει γραπτώς τον δανειολήπτη σχετικά με το ισχύον ΣΕΠΕ και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί αυτό να τροποποιείται.

24. Η Cofinoga, η Γαλλική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου⁵ προτείνουν να δοθεί στα ερωτήματα αυτά αρνητική απάντηση. Πράγματι, κατά τη γνώμη τους, σε μια περίπτωση όπως η προκειμένη, οι δυνάμει του άρθρου 4 της οδηγίας υποχρεώσεις ενημέρωσης του δανειοδότη δεν αφορούν την ανανέωση της συμβάσεως.

25. Οι ανωτέρω κυβερνήσεις συμφωνούν ότι, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας, η αναφορά του ΣΕΠΕ (ή των αντιστοίχων «σχετικών πληροφοριών»⁶) και η μνεία των προϋποθέσεων υπό τις οποίες μπορεί να τροποποιείται το ΣΕΠΕ, πρέπει υποχρεωτικώς να εμπεριέχονται στο γραπτό κείμενο της σύμβασης. Εξ αυτού συνάγουν ότι οι εκ της οδηγίας υποχρεώσεις ενημερώσεως περατούνται κατά το χρονικό σημείο της συνάψεως της σύμβασης.

26. Προς στήριξη της ερμηνείας αυτής, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υπογραμμίζει, μεταξύ άλλων, ότι οι προβλεπόμενες από το άρθρο 4 της οδηγίας υποχρεώσεις ενημερώσεως αποσκοπούν στο να καταστεί δυνατό στον καταναλωτή να εκτιμήσει το κόστος της πιστώσεως και να το συγκρίνει με άλλες σχετικές προσφορές, πριν δεσμευθεί έναντι του ενός ή του άλλου πιστωτικού φορέα. Πάντως, ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται αποτελεσματικά μέσω των πληροφοριών που παρέχονται πριν από τη σύναψη της σύμβασης ή κατά τη σύναψη αυτής· αντιθέτως, για την

πραγματοποίηση του στόχου αυτού, ουδόλως απαιτούνται μεταγενέστερες πληροφορίες.

27. Ούτως εχόντων των πραγμάτων και καθώς το άρθρο 4 δεν επιβάλλει στον δανειοδότη να ενημερώνει τον δανειολήπτη σχετικά με το ΣΕΠΕ που ισχύει κατά τον χρόνο της ανανέωσης της σύμβασης ούτε σχετικά με την ύπαρξη ρήτρας για κυμαινόμενο επιτόκιο, η Cofinoga και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου διερωτώνται αν είναι δυνατόν από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας να προκύπτει διαφορετικό συμπέρασμα. Πράγματι, η διάταξη αυτή επιβάλλει στον δανειοδότη να ενημερώνει τον δανειολήπτη σχετικά με κάθε τροποποίηση του ετήσιου επιτοκίου που λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια της εκτελέσεως ορισμένων τύπων συμβάσεων πιστώσεως.

28. Όμως, κατά τη γνώμη τους, αντίθετα από αυτό που φαίνεται να σκέφτεται το αιτούν δικαστήριο, συμβάσεις, όπως η επίμαχη εν προκειμένω, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως. Πράγματι, το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 ρητώς οριοθετείται στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού και καλύπτει «τη χορήγηση πίστωσης υπό μορφή προκαταβολής σε τρεχούμενο λογαριασμό, πλην των λογαριασμών πιστωτικής κάρτας». Κατά συνέπεια, καθώς, εν προκειμένω, η χορηγηθείσα στον δανειολήπτη πίστωση δεν αποτελεί προκαταβολή σε τρεχούμενο λογαριασμό, ούτε, εξάλλου, συνδέεται με πιστωτική κάρτα, πρέπει εξ αυτού να συναχθεί ότι, στην περίπτωση του δεν εφαρμόζεται το άρθρο 6, παράγραφος 2, ο δε δανειοδότης δεν υποχρεούται, όπως είναι επόμενο, να ενημερώνει τον δανειολήπτη σχετικά με τις μεταβολές του ετήσιου επιτοκίου που σημειώνονται κατά τη διάρκεια της αρχικής σύμβασης ή κατά την ανανέωσή της.

5 — Το τελευταίο τουλάχιστον στην περίπτωση κατά την οποία η παράταση δεν ισοδυναμεί, σύμφωνα με το ισχύον εθνικό δίκαιο, με τη σύναψη νέας σύμβασης.

6 — Οι οποίες περιλαμβάνουν «τουλάχιστον τα στοιχεία που προβλέπονται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση» (άρθρο 4, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο).

29. Τέλος, σύμφωνα με την Cofinoga, διαφορετική ερμηνεία της οδηγίας δεν είναι δυνατή διότι, τόσο λόγω της ιδιαιτερότητας του γαλλικού δικαίου όσο και λόγω της φύσεως της σχετικής συμβάσεως, είναι αδύνατο να ενημερωθεί ο καταναλωτής, πριν από την ανανέωση της συμβάσεως πιστώσεως, σχετικά με το ισχύον κατά την ανανέωση αυτή ΣΕΠΕ.

30. Πάνω απ' όλα, κατά το γαλλικό δίκαιο, μια σύμβαση όπως η επίμαχη, που έχει ως αντικείμενο «άνοιγμα πιστώσεως [...] [που] παρέχει στον δικαιούχο τη δυνατότητα να λαμβάνει τμηματικώς, σε ημερομηνίες της επιλογής του, το ποσό της παρασχεθείσας πιστώσεως», είναι περιορισμένης διάρκειας ενός έτους και είναι ανανεώσιμη· ωστόσο, η ανανέωση προϋποθέτει ότι γνωστοποιούνται στον δανειολήπτη, τρεις μήνες πριν από τη λήξη, οι σχετικοί όροι (άρθρο L. 311-9 του κώδικα καταναλωτή, βλ. ανωτέρω σημείο 16).

31. Πάντως, όταν, σύμφωνα με τη σχετική σύμβαση, το επιτόκιο μεταβάλλεται μηνιαίως, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, δεν είναι δυνατή η δήλωση πριν από τρεις μήνες του ΣΕΠΕ που θα ισχύει κατά τον χρόνο της ανανεώσεως. Αυτό συμβαίνει για τον λόγο ακριβώς ότι το μηνιαίο επιτόκιο που θα ισχύει κατά την ανανέωση και κατά την οποία ορίζεται το ΣΕΠΕ δεν είναι γνωστό κατά την προβλεπόμενη από το άρθρο L. 311-9 γνωστοποίηση εφόσον μπορεί αυτό να μεταβληθεί κατά τους τρεις μήνες που θα ακολουθήσουν.

32. Εξάλλου, η Βελγική Κυβέρνηση και η Επιτροπή προτείνουν να δοθεί καταφατική απάντηση στα δύο πρώτα ερωτήματα.

33. Ειδικότερα, η Βελγική Κυβέρνηση, αναπτύσσοντας τη συλλογιστική, στην οποία εξάλλου στηρίχθηκε, έστω και διστακτικά, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, υποστηρίζει, σε τελευταία ανάλυση, ότι η απάντηση στα δύο πρώτα ερωτήματα εξαρτάται από τον χαρακτηρισμό της νομικής πράξεως που είχε ως αποτέλεσμα την ανανέωση της συμβάσεως, χαρακτηρισμό που γίνεται βάσει του ισχύοντος, όσον αφορά τη σύμβαση πιστώσεως, εθνικού δικαίου.

34. Στην περίπτωση που η πράξη αυτή μπορεί να συνεπάγεται απλή διατήρηση των αποτελεσμάτων της αρχικής συμβάσεως, τότε φαίνεται να μην υφίσταται καμιά υποχρέωση ενημερώσεως. Αν, αντίθετως, η εν λόγω πράξη οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για νέα σύμβαση, θα πρέπει να παρέχονται οι μνημονεύμενες στο άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας πληροφορίες.

35. Εν προκειμένω, καθώς φαίνεται ότι από τη διάταξη περί παραπομπής μπορεί να συναχθεί ότι, κατά το γαλλικό δίκαιο, η ανανέωση μιας συμβάσεως χαρακτηρίζεται ως συναψη νέας συμβάσεως, πρέπει εξ αυτού να συναχθεί ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, επιβάλλει στον δανειοδότη να γνωστοποιεί στον δανειολήπτη το

ΣΕΠΕ και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί αυτό να τροποποιείται. Εκτίμηση

36. Όσο για την Επιτροπή, το εν λόγω κοινοτικό όργανο στηρίζεται στην ιδέα ότι το άρθρο 6, παράγραφος 2, εφαρμόζεται και επί συμβάσεων όπως η επίμαχη εν προκειμένω.

37. Πράγματι, η ρητή αναφορά που γίνεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, στις συμβάσεις πιστώσεως «υπό μορφή προκαταβολής σε τρεχούμενο λογαριασμό, πλην των λογαριασμών πιστωτικής κάρτας» χρησιμεύει, κατ' αυτήν, αποκλειστικώς για να διασαφηνίσει ότι το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, εφαρμόζεται και σ' αυτόν τον τύπο συμβάσεων, και τούτο μολονότι το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο ε', τις εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής των υπολοίπων διατάξεων της οδηγίας. Αντιθέτως, η μνεία αυτή δεν έχει ως αποτέλεσμα την εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 των συμβάσεων καταναλωτικής πίστης επί των οποίων εφαρμόζεται η οδηγία δύναμει των γενικών διατάξεων του άρθρου 1 (βλ. ανωτέρω παράγραφο 4).

38. Εξάλλου, σύμφωνα με την Επιτροπή, η δήλωση του ΣΕΠΕ και κατά την ανανέωση της συμβάσεως αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη του ουσιώδους στόχου της οδηγίας, δηλαδή να μπορεί ο καταναλωτής να προβαίνει σε σύγκριση μεταξύ των διαφόρων σχετικών προσφορών, ώστε να επωφελείται από τις καλύτερες ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην αγορά.

39. Βάσει των αναπτυχθεισών κατά τη διάρκεια της διαδικασίας θέσεων, φρονώ ότι πρέπει, κατ' αρχάς, να εξεταστεί το ζήτημα αν η απάντηση στα δύο ερωτήματα μπορεί να απορρέει από το άρθρο 4 της οδηγίας, ώστε, στη συνέχεια, να ασχοληθώ με το ζήτημα της επιρροής που μπορεί να ασκεί το άρθρο 6 της τελευταίας.

— Το άρθρο 4 της οδηγίας

40. Όπως έχω αναφέρει ανωτέρω, η Βελγική Κυβέρνηση υποστήριξε ότι, εφόσον, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, σύμφωνα με το ισχύον εθνικό δίκαιο, η ανανέωση μιας συμβάσεως πιστώσεως ισοδυναμεί με σύναψη νέας συμβάσεως, το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο α', επιβάλλει στον δανειοδότη να γνωστοποιήσει στον δανειολήπτη το νέο ΣΕΠΕ.

41. Θεωρώ, ωστόσο, συζητήσιμο, από γενική άποψη, το εάν το περιεχόμενο και οι προϋποθέσεις εφαρμογής ενός εναρμονισμένου συστήματος είναι δυνατόν να προσδιορίζονται βάσει του ισχύοντος σε κάθε περίπτωση εθνικού δικαίου. Ειδικότερα, φρονώ ότι ένας τέτοιος τρόπος ενεργείας μπορεί να διακυβεύσει την πραγματοποίηση των επιδιωκόμενων από

μα οδηγία, όπως η επίμαχη εν προκειμένω, σκοπών.

του οποίου η ανανέωση δεν θα ισοδυναμούσε με τη σύναψη νέας συμβάσεως⁷.

42. Πράγματι, σκοπός της οδηγίας 87/102 είναι η διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των φορέων καταναλωτικής πίστης, προβλέποντας, μεταξύ άλλων, ένα εναρμονισμένο πλαίσιο όσον αφορά τις πληροφορίες που πρέπει να δίδονται πριν και κατά τη σύμβαση στον καταναλωτή, εξασφαλίζοντας έτσι τη δημιουργία μιας πραγματικής κοινής αγοράς καταναλωτικής πίστης (βλ. ανωτέρω σημείο 3).

45. Επομένως, κατά τη γνώμη μου, τόσο η ερμηνεία του άρθρου 4 της οδηγίας, όσο και ο καθορισμός των προϋποθέσεων εφαρμογής του δεν μπορούν να εξαρτώνται από το εθνικό δίκαιο που πρέπει να εφαρμοστεί επί της συμβάσεως πιστώσεως με βάση το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, αλλά, αντιθέτως, πρέπει τα ανωτέρω στοιχεία να αποτελέσουν τον καρπό αυτοτελούς ερμηνείας, με βάση το θεσπισμένο από την οδηγία σύστημα.

43. Πάντως, ένας τέτοιος στόχος σαφώς θα ακυρωνόταν αν το περιεχόμενο των πληροφοριών αυτών καθώς και η συχνότητα με την οποία πρέπει αυτές, ενδεχομένως, να παρέχονται εξηρατό από τις ιδιαιτερότητες του εθνικού δικαίου που πρέπει να εφαρμόζεται δυνάμει των διατάξεων του διεθνούς ιδιωτικού δικαίου.

46. Ούτως εχόντων των πραγμάτων, τίθεται το ερώτημα αν, υπό το φως του γράμματος και της οικονομίας της οδηγίας, η ανανέωση μιας συμβάσεως πιστώσεως όπως η επίμαχη εν προκειμένω, της οποίας το επιτόκιο καθώς και τα ουσιαστικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένης της ρήτρας τροποποίησης του επιτοκίου, παραμένουν αμετάβλητα, ισοδυναμεί ή όχι με σύναψη νέας συμβάσεως και, επομένως, διέπεται από το άρθρο 4.

44. Αυτή όμως θα ήταν ακριβώς η συνέπεια της λύσεως που προτείνει η Βελγική Κυβέρνηση. Πράγματι, μολονότι, σε περίπτωση που θα ετύγγανε εφαρμογής το γαλλικό δίκαιο —κάνοντας δεκτή την ερμηνεία που μνημονεύεται στη διάταξη περί παραπομπής, μολονότι κάτι τέτοιο αμφισβητείται από την Cofinoga— το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο α', θα επέβαλε τη γνωστοποίηση του ΣΕΠΕ κατά την ανανέωση της συμβάσεως πιστώσεως, ουδεμία θα υφίστατο υποχρέωση αν η σύμβαση διεπόταν από το δίκαιο άλλου κράτους μέλους, δυνάμει

47. Έτσι όπως τίθεται το ερώτημα αυτό, επιβάλλεται να δοθεί, κατά τη γνώμη μου, αρνητική απάντηση, και τούτο για τους λόγους που θα εκθέσω κατωτέρω.

7 — Π.χ., κατά το ιταλικό δίκαιο, η εφαρμογή των αρχών που έχουν τεθεί με τα άρθρα 1230 και 1231 του Αστικού Κώδικα θα οδηγούσε στο συμπέρασμα, σε παρόμοια περίπτωση, στο ότι δεν υφίσταται νέα, αλλά συνεχίζεται η παλαιά σχέση.

48. Ξεκινώντας, κατ' αρχάς, από το γράμμα του άρθρου 4, ευχερώς παρατηρείται ότι η διάταξη αυτή, προβλέποντας την υποχρεωτική γνωστοποίηση του ΣΕΠΕ και των προϋποθέσεων υπό τις οποίες μπορεί αυτό να τροποποιείται, αναφέρεται στο χρονικό σημείο της σφράγισης της συμβάσεως, ενώ, αντιθέτως, ουδεμία κάνει μνεία για «ανανέωση» ή παράταση της συμβάσεως.

49. Και κάτι ακόμα: το άρθρο 1α, παράγραφος 4, στοιχείο α', προβλέπει, προσδιορίζοντας τον τρόπο υπολογισμού, ότι «το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο υπολογίζεται τη στιγμή που συνάπτεται η σύμβαση πίστωσης»⁸. Στην παράγραφο 6 διευκρινίζεται ότι «στις συμβάσεις πίστωσης οι οποίες περιέχουν ρήτρες δυνάμει των οποίων είναι δυνατό να μεταβληθεί το επιτόκιο [...] ο υπολογισμός του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου γίνεται με την προϋπόθεση ότι το επιτόκιο και τα λοιπά έξοδα παραμένουν σταθερά ως προς το αρχικό τους επίπεδο και ισχύουν καθ' όλη τη διάρκεια της πιστωτικής σύμβασης»⁸.

50. Επομένως, τόσο όσον αφορά τις συμβάσεις πιστώσεως με σταθερό επιτόκιο όσο και αυτές με κυμαινόμενο, το ΣΕΠΕ υπολογίζεται (και γνωστοποιείται) μόνον κατά το αρχικό χρονικό σημείο, δηλαδή κατά τη σύναψη της συμβάσεως. Εξάλλου, σχετικά με τις συμβάσεις με κυμαινόμενο επιτόκιο, μεταγενέστερες της σφράγισης της συμβάσεως μεταβολές του επιτοκίου ουδεμία έχουν σημασία.

51. Όμως, νομίζω ότι και λόγοι συστηματικής τάξεως μου υπαγορεύουν να συνηγορήσω υπέρ λύσεως μη αποκλινούσης από το γράμμα του κειμένου.

52. Συναφώς, υπενθυμίζω ότι το σύστημα της οδηγίας είναι επικεντρωμένο στην υποχρέωση γνωστοποιήσεως του πραγματικού κόστους της πιστώσεως και των ουσιαστών στοιχείων της συμβάσεως, τόσο στο πλαίσιο της σχετικής με τη σύμβαση διαφημίσεως (άρθρο 3) όσο και κατά τη σύναψη αυτής (άρθρο 4). Ένα τέτοιο σύστημα, όπως ορθώς επιστημονούν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Cofinoga σκοπεί κατ' ουσίαν στο να παρέχει στον καταναλωτή ο οποίος επιθυμεί να συνάψει δάνειο τη δυνατότητα να συγκρίνει τις σχετικές προσφορές, κατά τρόπον ώστε να μπορεί να επιλέγει την καλύτερη.

53. Πάντως, η επιλογή της καλύτερης προσφοράς πρέπει να γίνεται, όπως είναι προφανές, πριν από τη σύναψη της συμβάσεως, οπότε κατ' αυτήν ακριβώς την αποφασιστική φάση, και όχι σε μεταγενέστερο στάδιο, πρέπει να παρέχεται, σύμφωνα με την οδηγία, η σχετική με το ΣΕΠΕ ενημέρωση, όπως εξάλλου και αυτή που αφορά τη ρήτρα σχετικά με το κυμαινόμενο επιτόκιο.

54. Εξάλλου, το προτεινόμενο εδώ συμπέρασμα φαίνεται να επιβεβαιώνεται από την ανάλυση του άρθρου 14, παράγραφος 4, της πρόσφατης πρότασης για

8 — Η υπογράμμιση δική μου.

οδηγία εναρμόνισης σχετικά με την καταναλωτική πίστη, που υποβλήθηκε από την Επιτροπή στις 11 Σεπτεμβρίου 2002)⁹ (στο εξής: πρόταση οδηγίας).

55. Πράγματι, η νέα διάταξη προβλέπει ότι ο καταναλωτής ενημερώνεται «σχετικά με οποιαδήποτε τροποποίηση του χρεωστικού επιτοκίου [...]. Στις σχετικές πληροφορίες πρέπει να περιλαμβάνεται η ένδειξη του νέου συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου».

56. Όμως, η γνώμη μου είναι ότι με αυτή την πρόταση οδηγίας σηματοδοτείται, πρωτίστως, χάρη στο σαφές της κείμενο, μια σημαντική καινοτομία στο εναρμονισμένο σύστημα, επιβεβαιώνοντας εμμέσως ότι κατά την εφαρμογή του άρθρου 4 της οδηγίας 87/102 η γνωστοποίηση του ΣΕΠΕ είναι υποχρεωτική μόνον κατά το χρονικό σημείο της συνάψεως της συμβάσεως και όχι και κατά τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις.

57. Και κάτι ακόμα: προβλέποντας μόνον την υποχρέωση γνωστοποίησης των μεταβολών του ΣΕΠΕ, όταν γίνονται αυτές, με την πρόταση οδηγίας υπογραμμίζεται ότι, εφόσον το επιτόκιο παραμένει αμετάβλητο, το κοινοτικό δίκαιο δεν

επιβάλλει στον δανειοδότη να γνωστοποιεί το ΣΕΠΕ ούτε καν κατά την ανανέωση μιας συμβάσεως πιστώσεως.

58. Επομένως, θεωρώ αστήρικτη μια ευρεία ερμηνεία του άρθρου 4, που να φτάνει μέχρι του σημείου να θεωρεί ότι το άρθρο αυτό επιβάλλει υποχρέωση στον δανειοδότη να γνωστοποιεί το ΣΕΠΕ και τη ρήτρα περί κυμαινόμενου επιτοκίου, όχι μόνον κατά τη σύναψη της συμβάσεως μέσα στο ίδιο το έγγραφο με το οποίο συνάπτεται αυτή, αλλά και κατά την ανανέωση της πιστώσεως, όταν το επιτόκιο και τα ουσιώδη στοιχεία της συμβάσεως παραμένουν αμετάβλητα.

— Το άρθρο 6 της οδηγίας

59. Ωστόσο, πριν δοθεί απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, διερωτώμαι αν το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας, το οποίο ρητώς επιβάλλει στον δανειολήπτη να γνωστοποιεί τις μεταβολές του επιτοκίου κατά τη διάρκεια της συμβάσεως, εφαρμόζεται επί μιας συμβάσεως, όπως η προκείμενη, δυνάμει της οποίας ο επαγγελματίας δανειοδότης παρέχει στον καταναλωτή δανειολήπτη πίστωση, η οποία χορηγείται τμηματικώς, είναι ανανεώσιμη και συνοδεύεται από πιστωτική κάρτα.

60. Πράγματι, όπως προαναφέρθηκε, η Επιτροπή, υποστηριζόμενη, παρεμπιπτόντως κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση,

⁹ — Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την καταναλωτική πίστη [COM (2002) 443 τελικό (ΕΕ 2002, C 331 Ε, σ. 200)].

από τον εκπρόσωπο της Γαλλικής Κυβερνήσεως, ισχυρίζεται, σε τελευταία ανάλυση, ότι η διάταξη αυτή περιλαμβάνει ένα γενικής ισχύος σύστημα εφαρμοζόμενο επί όλων των συμβάσεων που εμπύπτον στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

61. Όμως, δεν βρίσκω πειστική τη θέση αυτή.

62. Κατ' αρχάς, πιστεύω ότι αυτή η ίδια η Γαλλική Κυβέρνηση ορθώς κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση αντέτεινε ότι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, ουδεμία έχει σημασία να αναρωτηθεί κανείς αν είναι υποχρεωτικό να ενημερώνεται ο δανειολήπτης σχετικά με μεταβολή του επιτοκίου, και τούτο εφόσον ουδεμία υπήρξε τροποποίηση της σύμβασως, αλλ' απλώς ανανέωση αυτής υπό τους ίδιους όρους.

63. Όμως, αφήνοντας κατά μέρος αυτό, επισημαίνω, όπως ακριβώς και η Cofinoga και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, ότι το άρθρο 6 θεσπίζει ένα ειδικό σύστημα ισχύον αποκλειστικώς επί των συμβάσεων που έχουν ως αντικείμενο «τη χορήγηση πίστωσης υπό μορφή προκαταβολής σε τρεχούμενο λογαριασμό, πλην των λογαριασμών πιστωτικής κάρτας». Επομένως, το εν λόγω άρθρο δεν εφαρμόζεται επί μιας σύμβασως όπως η προκειμένη, η οποία, αφενός, δεν έχει ως αντικείμενο τη χορήγηση πίστωσης «υπό μορφή προκαταβολής σε τρεχούμενο λογαριασμό» και, αφετέρου, αφορά ακριβώς το άνοιγμα πίστωσης συνδεομένης με χορήγηση πιστωτικής κάρτας.

64. Είμαι της γνώμης ότι παρόμοιο συμπέρασμα επιβάλλεται ενόψει τόσο του γραμματος της οδηγίας όσο και της οικονομίας της.

65. Όσον αφορά το γράμμα, ευχερώς καθίσταται αντιληπτό ότι το άρθρο 6 περιγράφει, στην παράγραφο του 1, κατά τρόπο σαφή, το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του. Πράγματι, το εν λόγω άρθρο ορίζει ότι «ανεξάρτητα από την εξαίρεση που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο ε', όταν υπάρχει σύμβαση μεταξύ πιστωτικού ή χρηματοοικονομικού ιδρύματος και ενός καταναλωτή για τη χορήγηση πίστωσης υπό μορφή προκαταβολής σε τρεχούμενο λογαριασμό, πλην των λογαριασμών πιστωτικής κάρτας»¹⁰, ο καταναλωτής πρέπει να ενημερώνεται «κατά τη στιγμή της σύναψης της σύμβασως ή νωρίτερα» σχετικά με μια σειρά στοιχείων και όρων της σύμβασως, τα οποία προσδιορίζονται επακριβώς στη συνέχεια της διατάξεως.

66. Η αρχή της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου είναι εξίσου σαφής: «εξάλλου, κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασως, ο καταναλωτής πληροφορείται αμέσως κάθε τυχόν μεταβολή που επέρχεται στο ετήσιο επιτόκιο ή στις συναφείς επιβαρύνσεις»¹⁰. Επομένως, ουδεμία υφίσταται αμφιβολία ότι η διάταξη αυτή αναφέρεται στην ίδια σύμβαση πίστωσης με αυτή που μνημονεύεται στην προηγούμενη παράγραφο, διευκρινίζοντας τις λοιπές σχετικά με ενημέρωση υποχρεώσεις που υπέχει ο δανειοδότης κατά τη μεταγενέ-

10 — Η υπογράμμιση δική μου.

στερη της συνάψεως της συμβάσεως φάση¹¹.

67. Προσθέτω ότι το προκύπτει από τη γραμματική ερμηνεία της διατάξεως πλαίσιο βρίσκεται σε πλήρη εναρμόνιση με το ευρύτερο σύστημα που έχει θεσπιστεί με την οδηγία.

68. Ως γνωστόν, η οδηγία, που εφαρμόζεται επί των συμβάσεων πιστώσεως, θεσπίζει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου της 1, μια ελάχιστη εναρμόνιση των διατάξεων προστασίας του καταναλωτή από διάφορες απόψεις, όπως η διαφήμιση προσφορών πιστώσεως (άρθρο 3), η πριν και κατά την κατάρτιση της σχετικής συμβάσεως ενημέρωση (άρθρο 4), το νομικό καθεστώς του αγαθού για την αγορά του οποίου προορίζεται ενδεχομένως η πίστωση (άρθρο 7), η πριν από τη λήξη της συμβάσεως εκπλήρωση των υποχρεώσεων του καταναλωτή (άρθρο 8), οι συνέπειες σε περίπτωση εκχωρήσεως σε τρίτο των εκ της συμβάσεως πιστώσεως δικαιωμάτων (άρθρο 9), η προστασία σε περίπτωση πληρωμής μέσω συναλλαγματικής (άρθρο 10), οι σχέσεις μεταξύ του δανειολήπτη και του προμηθευτή των αποκλειθέντων με την πίστωση αγαθών ή υπηρεσιών (άρθρο 11), και το ισχύον επί των μεσολαβούντων όσον αφορά την καταναλωτική πίστη καθεστώς (άρθρο 12).

11 — Από την ανάλυση της αποδόσεως στις λοιπές κοινοτικές γλώσσες του κείμενου, όχι μόνον επιβεβαιώνονται αλλά και επιρρωννίζονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν από το γαλλικό και ιταλικό κείμενο: η αρχή της παραγράφου 2 γίνεται στο αγγλικό κείμενο «[f]urthermore, during the period of the agreement [...]», στο ισπανικό «[a]demás, mientras dure el contrato [...]» και στο γερμανικό «[f]erner [...] während der Laufzeit des Vertrages [...]». Σε όλες αυτές τις γλωσσικές αποδόσεις, η χρησιμοποιούμενη συνάφεια και η αναφορά στη «συνθήκη» ή στη «συμφωνία», χωρίς άλλη διευκρίνιση, καταδεικνύουν προφανώς ότι οι προβλεπόμενες στην παράγραφο 2 υποχρεώσεις αφορούν ακριβώς την εκτέλεση συμβάσεως της οποίας η σύναψη διέπεται από την παράγραφο 1.

69. Ωστόσο, εξ όλων των προαναφερθεισών πτυχών του θέματος, η μόνη που έχει εναρμονιστεί είναι αυτή που αφορά τις συμβάσεις με τις οποίες ένας πιστωτικός φορέας χορηγεί στον κάτοχο τρεχούμενου λογαριασμού «προκαταβολές σε τρεχούμενο λογαριασμό, πλην των λογαριασμών πιστωτικής κάρτας», όπως μνημονεύεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο ε', δηλαδή το σύστημά της πριν και κατά τη σύναψη της συμβάσεως ενημέρωσης που ο πιστωτικός φορέας οφείλει να παρέχει στον διαθέτονα τρεχούμενο λογαριασμό δανειολήπτη. Όμως, η εναρμόνιση αυτή δεν γίνεται μέσω υπομνήσεως του γενικού εν προκειμένω συστήματος, όπως έχει θεσπιστεί με το άρθρο 4, αλλά με την πρόβλεψη ad hoc διατάξεως, το άρθρο 6 της οδηγίας.

70. Πάντως, η διάταξη αυτή όχι μόνον καθορίζει, όπως προείπα, το πεδίο εφαρμογής *ratione materiae* κατά τρόπο αυστηρώς περιοριζόμενο σε συγκεκριμένο τύπο συμβάσεων πιστώσεως, αλλά προβλέπει επιπλέον ένα σύστημα το οποίο, μολονότι, βεβαίως, διαπνέεται από μια κοινή *ratio*, παρ' όλ' αυτά παρεκκλίνει, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, συχνά απ' αυτό που ο γενικός κανόνας προβλέπει. Ειδικότερα, η ιδιαιτερότητα του άρθρου 6 εκφράζεται τόσο από την επιβολή της υποχρεώσεως παροχής πληροφοριών μη προβλεπομένων από το άρθρο 4¹² όσο και από τον αποκλεισμό ορισμένων υποχρεώσεων ενημερώσεως οι οποίες, αντιθέτως, προβλέπονται από τον γενικό αυτό κανόνα¹³.

12 — Πρόκειται ακριβώς για τις πληροφορίες που προβλέπονται από το άρθρο 6, παράγραφος 2.

13 — Αναφέρω μεταξύ άλλων τη δήλωση του ΣΕΠΕ, υποχρεωτική βάσει του άρθρου 4 και μη υποχρεωτική βάσει του άρθρου 6.

71. Η σχέση ειδικότερου προς γενικότερο και αμοιβαίου αποκλεισμού που υφίσταται μεταξύ του άρθρου 6 και του άρθρου 4 της οδηγίας επιβεβαιώνεται και από τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο.

72. Πράγματι, η διάταξη αυτή προβλέπει ότι, σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η δήλωση του ΣΕΠΕ κατά τη σύναψη της συμβάσεως, παρέχονται, εν πάση περιπτώσει, στον καταναλωτή, στο έγγραφο της σύμβασης «οι σχετικές πληροφορίες» στις οποίες συμπεριλαμβάνονται, «τουλάχιστον, τα στοιχεία που προβλέπονται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση».

73. Πάντως, θεωρώ προφανές ότι ρητή παραπομπή ουδόλως είναι αναγκαία εφόσον, όπως διατείνεται η Επιτροπή, το άρθρο 6 εφαρμόζεται από μόνο του επί όλων των καλυπτομένων από την οδηγία συμβάσεων· αν, αντιθέτως, παρόμοια παραπομπή είναι αναγκαία, τούτο γίνεται ακριβώς λόγω της σχέσεως ειδικότερου προς γενικότερο που υφίσταται μεταξύ των δύο διατάξεων.

74. Εν κατακλείδι, τόσο το γράμμα όσο και η οικονομία της οδηγίας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 6, παράγραφος 2, εφαρμόζεται μόνον επί των συμβάσεων που μνημονεύονται στην παράγραφο 1 ή, το υπενθυμίζω ακόμα μια φορά, επί των συμβάσεων πιστώσεως «υπό μορφή προκαταβολής σε τρεχούμενο λογαριασμό, πλην των λογαριασμών πιστωτικής κάρτας».

75. Κατά συνέπεια, εφόσον δεν αμφισβητείται ότι η σχετική σύμβαση δεν αντιστοιχεί στον μνημονευόμενο στο άρθρο 6, παράγραφος 1, τύπο συμβάσεως, πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να συναχθεί το συμπέρασμα ότι δεν είναι δυνατή η επίκληση του προβλεπόμενου από την παράγραφο 2 της διατάξεως αυτής συστήματος προκειμένου να θεμελιωθεί υποχρέωση του δανειοδότη να γνωστοποιεί στον καταναλωτή δανειολήπτη το ΣΕΠΕ και τη ρήτρα περί διακυμάνσεως του επιτοκίου κατά την ανανέωση της συμβάσεως αυτής.

76. Εν κατακλείδι, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα δύο πρώτα ερωτήματα του tribunal d'instance de Vienne ως εξής:

Η οδηγία 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα, δεν επιβάλλει σ' ένα εθνικό δικαστήριο να υιοθετήσει την ερμηνεία του δικαίου του με την οποία υποχρεούνται οι οργανισμοί παροχής καταναλωτικών δανείων να γνωστοποιούν στον δανειολήπτη-καταναλωτή, εγγράφως, το ισχύον συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο πριν από κάθε ανανέωση συμβάσεως πιστώσεως, χορηγούμενης τμηματικώς, μαζί με πιστωτική κάρτα, και της οποίας το επιτόκιο έχει οριστέ κυμαινόμενο.

Ούτε, εξάλλου, η οδηγία αυτή επιβάλλει σ' ένα εθνικό δικαστήριο να υιοθετήσει την ερμηνεία του δικαίου του σύμφωνα με την οποία υποχρεούνται οι οργανισμοί παροχής καταναλωτικών δανείων να γνωστοποιούν στον ίδιο καταναλωτή τη ρήτρα περί διακυμάνσεως του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου πριν από κάθε ανανέωση μιας τέτοιας συμβάσεως.

Επί του τρίτου και του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος

77. Με το τρίτο και τέταρτο προδικαστικό ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να μάθει αν το σύστημα προστασίας που η οδηγία 87/102 διασφαλίζει στους καταναλωτές τού επιτρέπει:

α) να υιοθετήσει την ερμηνεία του δικαίου του η οποία του επιτρέπει να λαμβάνει υπόψη, χωρίς χρονικούς περιορισμούς, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν ενστάσεως του καταναλωτή, τυχόν παρατυπίες του είδους αυτών που μνημονεύονται στα δύο πρώτα ερωτήματα και θίγουν την εγκυρότητα της κατάρτισης ή της ανανέωσης μιας συμβάσεως καταναλωτικής πιστώσεως όπως η προκείμενη (τρίτο ερώτημα)· ή

β) να μην εφαρμόσει διάταξη του εθνικού του δικαίου η οποία προβλέπει την ύπαρξη αποκλειστικής προθεσμίας προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν ενστάσεως του καταναλωτή, από τα εθνικά δικαστήρια, τέτοιες παρατυπίες (τέταρτο ερώτημα).

78. Όπως προκύπτει και όπως ορθώς έχουν παρατηρήσει η Cofinoga και η Γαλλική Κυβέρνηση, το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα υποβλήθηκαν μόνον επικουρικώς, για την περίπτωση κατά την οποία θα δινόταν καταφατική απάντηση στα δύο πρώτα ερωτήματα.

79. Πράγματι, και το ένα και το άλλο προϋποθέτουν ότι η οδηγία επιβάλλει στον δανειοδότη να γνωστοποιεί στον δανειολήπτη-καταναλωτή το ΣΕΠΕ και τη ρήτρα περί διακυμάνσεως αυτού κατά την ανανέωση μιας συμβάσεως πιστώσεως όπως η προκείμενη, η οποία χορηγείται τμηματικώς, μαζί με πιστωτική κάρτα, και της οποίας το επιτόκιο έχει οριστεί κυμαινόμενο. Πράγματι, μόνο σ' αυτές τις περιπτώσεις η ενέργεια του δανειοδότη πιστωτικού φορέα θα μπορούσε να συνιστά παρατυπία σύμφωνα με την οδηγία και, επομένως, θα ήταν χρήσιμο να τεθεί το ερώτημα αν αντίκειται προς την εν λόγω οδηγία η εφαρμογή μιας αποκλειστικής προθεσμίας, όπως η προβλεπόμενη από το εθνικό δίκαιο, η οποία εμποδίζει τον καταναλωτή να επικαλεστεί τέτοια παρατυπία και το δικαστήριο ν' αποφανθεί επ' αυτής αυτεπαγγέλτως.

80. Πάντως, ενόψει της απαντήσεως που έχω προτείνει να δοθεί στα δύο πρώτα ερωτήματα, πιστεύω ότι το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα δεν παρουσιάζουν πλέον κανένα ενδιαφέρον όσον αφορά την επίλυση της διαφοράς και, κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να μην απαντήσει σ' αυτά.

IV — Πρόταση

81. Υπό το φως των ανωτέρω θεωρήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα υποβληθέντα από το tribunal d'instance de Vienne, με διάταξη της 5ης Ιουλίου 2002, ερωτήματα ως εξής:

«Η οδηγία 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα, δεν επιβάλλει σ' ένα εθνικό δικαστήριο να υιοθετήσει την ερμηνεία του δικαίου του με την οποία υποχρεούνται οι οργανισμοί παροχής καταναλωτικών δανείων να γνωστοποιούν στον δανειολήπτη-καταναλωτή, εγγράφως, το ισχύον συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο πριν από κάθε ανανέωση συμβάσεως πιστώσεως, χορηγούμενης τμηματικώς, μαζί με πιστωτική κάρτα, και της οποίας το επιτόκιο έχει οριστεί κυμαινόμενο.

Ούτε εξάλλου η οδηγία αυτή επιβάλλει σ' ένα εθνικό δικαστήριο να υιοθετήσει την ερμηνεία του δικαίου του σύμφωνα με την οποία υποχρεούνται οι οργανισμοί παροχής καταναλωτικών δανείων να γνωστοποιούν στον ίδιο καταναλωτή τη ρήτρα περί διακυμάνσεως του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου πριν από κάθε ανανέωση μιας τέτοιας συμβάσεως.»